

Wie vult het vacuüm Merkel? Kanseliers zonder mandaat? Rampen maken of breken politieke leiders

Posted on 31 juli 2021 by René Cuperus

Er is enige reden zich zorgen te maken over de aanstaande Duitse Bondsdagverkiezingen. Want wie gaat het vacuüm Merkel opvullen? Van de nieuwe Duitse bondskanselier wordt veel gevraagd in de rauwere geopolitieke wereld, waarin we zijn terecht gekomen. De liberale westerse democratieën worden economisch, politiek en cultureel uitgedaagd door autoritaire machten als China, Rusland en Turkije.

Mijn zorg betreft het politiek mandaat van de toekomstige Duitse bondskanselier. Het binnenlands en het Europees mandaat. Op hoeveel draagvlak en steun kan hij/zij rekenen? We kunnen veel van de kanselierskandidaten Armin Laschet (CDU/CSU), Annalena Baerbock (Groenen) en Olaf Scholz (SPD) zeggen, maar wat ze gemeen hebben is dat ze alle drie geen 100 procent overtuigende kandidaten zijn, alle drie politiek aangeschoten wild en internationaal nogal onervaren.

Zelfs binnen de eigen partij zijn zij niet de onbetwiste politieke leiders. Laat staan in de rest van het land. Geen enkele kandidaat kan echt de harten en hoofden van de Duitsers breken. In peilingen, zoals bijvoorbeeld de INSA-peiling van 24 juli, blijkt de meest populaire kanselierskandidaat: '*Keinen der drei*' te zijn, met 38%. Dat zegt veel, zo niet alles. Op hoeveel draagvlak kan een politiek leider zonder opgebouwd gezag rekenen?

Zware taken, binnen- en buitenslands

De nieuwe Duitse bondskanselier zal binnenlands een doorslaggevende rol moeten spelen bij het bij elkaar houden van Oost en West, de armere en rijkere regio's van Duitsland. En hij/zij zal moeten laten zien dat het op stapel staande klimaatbeleid niet ontwrichtender en onrechtvaardiger zal uitpakken voor kansarmere Duitsers dan voor kansrijkere Duitsers. Dat wordt nog een hele klus, want we weten dat transities zelden fair uitpakken, en winnaars en verliezers opleveren.

Internationaal wordt van de nieuwe Duitse bondskanselier gevraagd de EU en de Trans-Atlantische alliantie van het Westen bij elkaar te houden in geopolitiek zwaar weer. Hij/zij zal moeten breken met de geopolitieke naïviteit van de Merkel-jaren ten opzichte van Rusland en China, en de Duitse pragmatisch-opportunistische *geo-economics* moeten vervangen door strategische geopolitiek. Ik hoop me te vergissen, maar ik vrees dat de beschikbare kandidaten niet helemaal matchen met deze zware opdrachten.

Aangeschoten kandidaten

Zoals gezegd, zijn alle drie kanselierskandidaten niet onbetwist in eigen partij. Baerbock van de Groenen, de eens gedoodverfde frisse wind in de Duitse politiek, is in een vrije val terechtgekomen na een reeks van fouten en schandaaltjes. Er zijn zelfs stemmen opgegaan om haar te vervangen door de tweede man van de Groenen, Robert Habeck.

Olaf Scholz, de flegmatieke technocraat uit Hamburg, verloor eerder veelzeggend de interne partijvoorzittersverkiezingen in zijn eigen partij. Maar nu is hij opeens wel de hoop van de SPD, omdat hij van alle kanselierskandidaten, als huidig minister van Financiën, regeringservaring en continuïteit belichaamt. Hij is wel het absolute tegendeel van een *Great Communicator*.

Laschet lachte

En dan Armin Laschet. Die heeft zwaar moeten vechten voor zijn positie. Eerst werd hij binnen de eigen CDU uitgedaagd door twee andere kandidaten. Daarna kreeg hij nog te maken met CSU-leider Markus Söder. Dat is de *Macher*-politicus uit Beieren die het veel beter deed in de kiezersgunst en politiek bloed rook. Partijpolitieke twisten hebben Laschet uiteindelijk tot christendemocratisch kanselierskandidaat gemaakt, maar wel met de hakken over de sloot.

Enig krediet bouwde Laschet vervolgens op door een onverwacht goede verkiezingsuitslag in Saksen-Anhalt, maar dit krediet verspeelde hij onlangs totaal bij de overstromingsramp, nota bene in het door hemzelf geregeerde *Bundesland* Noordrijn-Westfalen. U heeft misschien de beelden zelf gezien: Laschet presteerde het om, op de achtergrond bij een ernstig over de ramp sprekende Duitse Bondspresident Steinmeier – een ramp, *mind you*, met meer dan 150 doden -, ginnegappend en lachend in beeld te verschijnen. Een beschamende blamage. '*#laschetlacht*' werd trending topic en Laschet voelde zich gedwongen zijn excuses te maken voor zijn onserieuze gedrag bij een menselijke tragedie. In de peilingen daalde zijn populariteit snel. Gewogen en te licht bevonden?

Rampen maken of breken politici

Zoals we uit de geschiedenis weten, zijn het juist rampen die politici heel groot kunnen maken. Emotionele gebeurtenissen kunnen een speciale band laten ontstaan tussen politici en de bevolking. Kunnen politieke leiders het vertrouwen en gezag leveren, dat in normale tijden moelijker tot stand komt. Denk aan Thatcher en de Falkland-oorlog, of Joop den Uyl en de oliecrisis en Molukse treinkapingen.

Er zijn een paar beroemde voorbeelden in Duitsland, precies waar het gaat om rampzalige overstromingen en '*the making of a Bundeskanzler*'. Beroemd is de Stormvloed van 1962 in Hamburg. Een catastrofe. 347 doden! Maar welke politicus/bestuurder wist toen als Hamburgs minister van Binnenlandse zaken als Grote Rampenbestrijder en Held de geschiedenis in te gaan? Niemand minder dan de latere SPD-bondskanselier Helmut Schmidt. Die zou zijn hele politieke leven als 'Macher' bekend blijven, door zijn koelbloedige leiderschap bij de overstromingsramp in Hamburg.

Een soortgelijk verhaal is er te vertellen over bondskanselier Gerhard Schröder. Die

staat erom bekend in 2002 met de zogenaamde '*Hochwasser–Wahlkampf*' zijn tweede kanseliersperiode veilig te hebben gesteld. Op het nippertje. Steeds in kaplaarzen gestoken, slaagde hij erin empathisch om te gaan met een overstromingsramp in Oost-Duitsland. Hoe anders ging dat dus met Armin Laschet. Een rampzalig optreden in tijden van nood. Hoe zal de *wisdom of the crowds*, die verkiezingen heet, hier over oordelen in september?